ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію Шевченка Олександра Миколайовича «Адміністративно-правове забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Тривалий час безпека поліцейського під час виконання службових обов'язків сприймалася переважно як питання його особистої підготовленості, обачності та дисциплінованості. Якщо поліцейський дотримувався правил поводження зі зброєю, діяв відповідно до засвоєних тактичних прийомів і не нехтував засобами захисту, вважалося, що держава своє завдання виконала. Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України зруйнувала таке уявлення. Поліцейські працюють на блокпостах і в населених пунктах, що зазнають обстрілів, реагують на наслідки ракетних і дронових атак, беруть участь у стабілізаційних заходах на деокупованих територіях, де мінна небезпека стала повсякденною. Значна частина загроз, з якими вони стикаються, взагалі не залежить від їхньої поведінки, а отже, не може бути нейтралізована лише індивідуальною підготовкою.

За таких умов питання про те, хто, якими правовими засобами і в якому обсязі відповідає за збереження життя і здоров'я поліцейського, набуває суто адміністративно-правового змісту. Ідеться про обов'язки керівників органів і підрозділів поліції, про стандарти оцінювання професійних ризиків, про правові гарантії, які мають існувати до виконання небезпечного завдання, під час нього і після нього. Чинне законодавство, як слушно зазначає дисертант, регулює ці питання фрагментарно: окремі приписи щодо застосування заходів примусу, поводження зі зброєю, службової підготовки та психологічного забезпечення не утворюють цілісного механізму.

Актуальність теми підтверджується і її зв'язком із Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, затвердженим Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, який серед стратегічних напрямів передбачає зміцнення кадрового потенціалу органів правопорядку та підвищення рівня їх соціального і правового захисту. Тема відповідає також Тематиці наукових досліджень і науково-технічних розробок МВС України на 2020–2024 роки та пріоритетному напряму «Удосконалення адміністративної діяльності суб'єктів владних повноважень» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки.

З огляду на викладене, дисертація О. М. Шевченка присвячена проблемі, яка має не лише теоретичне, а й безпосередньо прикладне значення для правоохоронної системи держави, що перебуває у стані війни.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження

виконано на належній методологічній основі. Автор послідовно застосовує діалектичний, історико-правовий, системно-структурний, логіко-семантичний, формально-юридичний, порівняльно-правовий методи, а також методи узагальнення правозастосовної практики, правового моделювання і прогнозування, причому використання кожного з них прив'язано до конкретних підрозділів роботи. Така прозорість методологічного інструментарію заслуговує на окрему позитивну оцінку.

Мета дослідження та дев'ять поставлених завдань повністю розкриті у змісті роботи. Структура дисертації, що складається з трьох розділів і восьми підрозділів, вибудувана логічно: від теоретико-правових засад (розділ 1, с. 30–87) через механізм адміністративно-правового забезпечення (розділ 2, с. 88–153) до тактичних і організаційно-правових аспектів (розділ 3, с. 154–195). Висновки до розділів і загальні висновки (с. 196–202) узгоджуються зі змістом відповідних підрозділів і не містять положень, які не були б обґрунтовані в основному тексті.

Обґрунтованість наукових положень забезпечена опрацюванням значного масиву нормативного матеріалу, зокрема Закону України «Про Національну поліцію», Закону України «Про охорону праці», відомчих актів МВС України, а також законодавства Федеративної Республіки Німеччини, Французької Республіки та Сполучених Штатів Америки. Список використаних джерел налічує 157 найменувань. Важливо, що автор не обмежився аналізом норм, а звернувся до конкретних випадків загибелі та поранення поліцейських під час виконання службових обов'язків, що надає висновкам роботи переконливості.

Наукова новизна одержаних результатів, їх достовірність. Дисертація є першим у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексним дослідженням забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану. Серед положень, що становлять наукову новизну, вважаю за необхідне виокремити такі.

По-перше, переконливою є запропонована автором періодизація розвитку наукових підходів до розуміння особистої безпеки поліцейського, яка охоплює індивідуально-тактичний, системно-організаційний і сучасний ризик-орієнтований етапи (с. 30–43). Ця періодизація не має суто історичного значення, адже саме вона пояснює, чому сучасна модель забезпечення безпеки має будуватися навколо управління професійними ризиками, а не навколо реагування на вже заподіяну шкоду.

По-друге, позитивно оцінюю концепцію особистої безпеки поліцейського як комплексного об'єкта адміністративно-правового регулювання з внутрішньоорганізаційною, функціональною та правозабезпечувальною складовими (с. 43–60), а також обґрунтування двосторонньої моделі правового забезпечення застосування поліцейських заходів примусу, яка поряд із правами особи, щодо якої застосовуються заходи, ураховує потребу захисту життя і здоров'я самого поліцейського.

По-третє, практичну цінність має класифікація джерел професійних загроз на персоніфіковані, середовищні та зовнішні безпекові (с. 154–173).

Виокремлення зовнішніх безпекових загроз (обстріли, застосування безпілотних літальних апаратів, мінно-вибухова небезпека) прямо відображає реалії служби в умовах війни і може бути використане під час планування службових завдань.

По-четверте, заслуговує на підтримку сформульоване автором поняття «небезпечний професійний інцидент» та пропозиція щодо його обліку з подальшим використанням результатів у службовій підготовці (с. 173–192). Ідея зворотного зв'язку між практикою, розслідуванням нещасних випадків і змістом навчання поліцейських є, на мою думку, однією з найцінніших у роботі, оскільки дає змогу вчитися на подіях, які могли закінчитися трагічно, але не закінчилися.

Достовірність отриманих результатів підтверджується їх апробацією на трьох науково-практичних конференціях, відповідністю висновків поставленим завданням та узгодженістю авторських пропозицій із чинною системою нормативно-правового регулювання діяльності Національної поліції України.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні положення дисертації відображено в 7 наукових працях, серед яких 4 статті у наукових фахових виданнях України («Право UA», «Наше право», «Європейські перспективи») та 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях. Зміст публікацій відповідає структурі дисертації і в сукупності охоплює ключові положення, винесені на захист.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Автореферат за змістом і структурою відповідає дисертації, повною мірою відображає її основні положення, наукову новизну, висновки та пропозиції. Положень, які були б викладені в авторефераті, але не знайшли обґрунтування в тексті дисертації, не виявлено.

Дотримання академічної доброчесності. Під час ознайомлення з текстом дисертації ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації не виявлено. Використані у роботі ідеї, положення та тексти інших авторів супроводжуються посиланнями на відповідні джерела.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертацію загалом, вважаю за потрібне звернути увагу на окремі положення, які потребують уточнення або можуть стати предметом наукової дискусії під час захисту.

1. Назва роботи акцентує увагу саме на правовому режимі воєнного стану, проте специфіка цього режиму розкрита в дисертації нерівномірно. Найповніше вона простежується у підрозділі 3.1, тоді як у підрозділах 2.1 і 2.3, присвячених системі суб'єктів, формам і методам забезпечення особистої безпеки поліцейського, вплив воєнного стану практично не аналізується. Відповідно, і більшість запропонованих законодавчих змін (доповнення статей 23, 62, 91 Закону України «Про Національну поліцію», нові статті 22-1 та 91-1) сформульовано як загальні, без прив'язки до режиму воєнного стану. Бажано, щоб під час захисту дисертант пояснив, які з його пропозицій

зумовлені саме воєнним станом, а які мають постійний характер і залишаться актуальними після його припинення.

2. Окремі пропозиції автора, на мою думку, частково дублюють одна одну. Пропонується одночасно доповнити статтю 62 Закону України «Про Національну поліцію» частиною 9-1 про обов'язок керівника забезпечувати безпечні умови служби та запровадити нову статтю 22-1 про повноваження керівників органів (підрозділів) поліції щодо забезпечення особистої безпеки поліцейських, яка покладає на керівника обов'язок організовувати виявлення, оцінювання та мінімізацію професійних ризиків. Доцільно було б обґрунтувати, чому ці положення не можуть бути об'єднані в одній нормі, і яким буде співвідношення між ними під час правозастосування.

3. Слушною є пропозиція автора закріпити в Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з поліцейськими, затвердженому наказом МВС України від 05.10.2020 № 705, положення про те, що добросовісне повідомлення про небезпечний професійний інцидент саме по собі не може спричиняти для поліцейського негативних службових наслідків (с. 173–192). Без такого запобіжника поліцейські, очевидно, приховували б небезпечні події. Водночас цей запобіжник пропонується встановити на рівні відомчого акта, тоді як підстави і порядок дисциплінарної відповідальності поліцейських визначено законом, а саме Дисциплінарним статутом Національної поліції України. Чи достатньо, на думку автора, відомчого рівня регулювання для того, щоб така гарантія була дієвою, і чи не варто закріпити її в Законі України «Про Національну поліцію» в межах запропонованої статті 91-1?

4. Вибір держав для порівняльно-правового аналізу (Німеччина, Франція, США) у цілому зрозумілий, проте жодна з них не має досвіду функціонування поліції в умовах повномасштабної війни на власній території. Залучення досвіду держав, поліція яких тривалий час діє в умовах збройного конфлікту або постійної терористичної загрози, могло б посилити висновки підрозділу 1.3 саме в частині, що стосується воєнного стану.

5. Емпірична база дослідження спирається переважно на узагальнення окремих випадків загибелі та поранення поліцейських і матеріали судової практики. Висновки щодо переходу до превентивної ризик-орієнтованої моделі були б ще переконливішими, якби автор доповнив їх результатами опитування поліцейських, які виконують службові завдання в прифронтових регіонах, щодо того, які загрози вони вважають найбільш реальними і яких засобів захисту їм бракує.

Наведені зауваження мають переважно дискусійний характер, стосуються окремих аспектів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Загальний висновок. Дисертація Шевченка Олександра Миколайовича «Адміністративно-правове забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану» є самостійною завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке полягає у

формуванні цілісної теоретичної концепції особистої безпеки поліцейського як самостійного об'єкта адміністративно-правового регулювання та розробленні пропозицій щодо вдосконалення законодавства у цій сфері.

Результати дослідження можуть бути використані в нормотворчій діяльності МВС України та Національної поліції України під час удосконалення Закону України «Про Національну поліцію» і відомчих нормативно-правових актів, у практичній діяльності керівників органів і підрозділів поліції під час планування службових завдань і оцінювання професійних ризиків, а також в освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання під час викладання дисциплін «Адміністративне право», «Тактико-спеціальна підготовка», «Особиста безпека поліцейського».

Дисертація відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор – Шевченко Олександр Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Проректор
Львівського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор **Юрій ЄРМАКОВ**

Донецький державний університет
внутрішніх справ
№ 1102/010
"22" 10 2026 р.